

Af Kay Wernersen
specialoptiker
Kommunikationscentret
Hillerød

Specialoptik og hjælp til synshandicappede

Heldigvis er flere forskellige faggrupper blevet bedre til at henvise personer med nedsat syn til andre, ofte via landets kommunikationscentre eller synscentraler, hvis de ikke selv er i stand til at hjælpe.

Det kan både være omsorgspersonalet på et plejehjem, den lokale øjenlæge eller øjenafdelingen, der henviser til specialoptikeren for at få udmålt til f.eks. en kikkertbrille til brug ved TV eller en læsebrille med høj addtion. Andre gange kan det være, at der er behov for rehabilitering i en bredere sammenhæng. Måske er der både behov for at lære mobility, evt. i forbindelse med kikkertsyn eller ved hemianopsi samt anvende lupbriller til læsning.

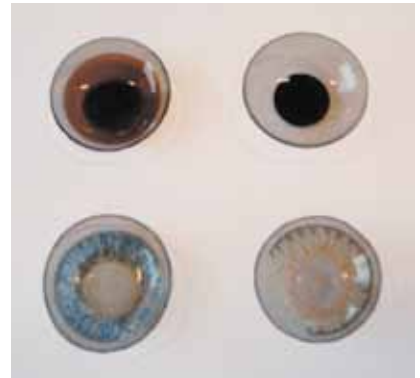
Det kan ofte betale sig, både økonomisk og psykisk at hjælpe folk til at blive selvstændige, så de er i stand til at finde vej ned til købmanden.

Det kan også være, at der er behov for at indlære en ny rute til arbejdspladsen pga. flytning. Dette kræver i nogle tilfælde, at man skal benytte en GPS med talesyntese. Ofte kan den GPS eller det navigationssystem, der er indbygget i dagens mobiltelefoner, benyttes, andre gange er det et andet redskab, der skal til, som findes specielt udviklet til synshandicappede. En GPS kan ved fri navigation give oplysninger, mens du går, om hvor du er, og hvad der er i området: Oplyse gadenavne, vejkrøds, steder af interesse enten fra den indlæste database eller ud fra dine egne valg. Du kan udforske et område ved at bruge de indlæste kort. Du kan forberede dig til en tur eller foretage en virtuel rejse i nærområdet, krydse gader og få beskrivelse af vejkrøds i området.

I dag er det ofte teknologiske hjælpemidler, der kan gøre arbejdsdagen lettere for personer med nedsat syn. Rigtig gode er de nye tablets, hvor forstørrelse af tekst og billede er nem. Eller der kan anvendes f.eks. Zoom-tekst, som er et af eksemplerne på et pc-program, der installeres på egen pc, som gør, at teksten kan forstørres op i forstørrelser, som ikke er muligt på pc'en eller i tablets egne indstillinger. Det er også muligt at få læst teksten højt, hvilket ofte kan være en stor aflastning af synet. Kan gives til mennesker, hvor synet udtrættes efter få timers arbejde.

På landets kommunikationscentre er der samlet fagfolk med erfaring og speciale i alle de specifikke enheder. Derfor er der ofte to eller flere forskellige konsulenter, der har 'gang i' samme person på én gang. Ved hver enkelt henvisning bliver der som oftest ved det første konsulentbesøg udfærdiget en ICF/ Funktionsevnevurdering. Def: Inter-national Classification of Functioning Disability and Health (ICF). Dette er både en helhedsmodel (bio-psyko-social) – og en klassifikation. Med ICF er der udviklet en forståelsesramme og et standardiseret sprog til at beskrive helbred, funktionsevne og kontekst, der kan anvendes tværfagligt, tværsektorielt og på tværs af nationer.

Ud fra ICF'en bliver der vurderet, hvilke områder der skal sættes ind på, og hvor det er hensigtsmæssigt at starte først.

I forhold til lovgivningen er der flere ting, der skal vurderes, efter hvad Serviceloven er forpligtiget til at yde hjælp til hos hver enkelt person. Der skelnes imellem tilskud til selve hjælpemidlet og til rådgivning, vejledning og undervisning. I dag er det muligt at få undervisning og rådgivning om tablets med diverse forstørrelsesprogrammer samt få forevist, hvordan nogle tablets af nyere udgave har så godt et kamera, at den også kan benyttes som en slags

CCTV ved hjælp af en særlig holder, som tabletten placeres i. I særlige økonomiske tilfælde kan tabletten ansøges som et forbrugsgode, og noget af udgiften til tabletten kan blive afholdt af kommunen.

Definition af et hjælpemiddel:

Produkt, der fra bunden er fremstillet specielt med henblik på at afhjælpe en nedsat funktionsevne og med en begrænset del af befolkningen som målgruppe, fx en kørestol. Produktet kan desuden ikke købes i almindelig handel.

Definition af et forbrugsgode:

Produkt, der er fremstillet og forhandles med den brede befolkning som målgruppe, fx et fjernsyn.

Forbrugsgoder fremstilles således ikke specielt med henblik på at afhjælpe en nedsat funktionsevne, men kan dog i en række tilfælde udgøre den kompensation, som personer med nedsat funktionsevne har brug for.

Det forventes, at stadigt flere forbrugsgoder vil blive fremstillet med indbyggede 'handicappede' funktioner og derved i en konkret situation kan virke handicapkompenserende. I de tilfælde vil de i lovgivningens forstand skulle bevilges som forbrugsgode

Der findes mange muligheder for at hjælpe personer med nedsat syn både i form af specielle teknologiske hjælpemidler, men også ting, som vi med normal synsfunktion benytter i dagligdagen. Ting, som er livsnødvendige for disse personer. Tag nu f.eks. lyset. Alle personer fra presbyopi-alderen ved, at det er en stor hjælp med lys, hvis vi skal læse en tekst. Men for en svagsynet per-

son gør lige præcis det rigtige lys ved den rigtige lampe, at personen f. eks er i stand til at se maden på sin tallerken. Men det kræver, at personen har fået vist og forklaret, at denne lampe skal tændes i alle døgnets timer ved spising, samt have lampen anbragt det rigtige sted i rummet. Ofte er det også de pårørende eller plejepersonalet, der skal inddrages i denne vejledning om vigtigheden af lyset eller andre synshjælpemidler til en person med svagsyn. Lys i hjemmet skal man selv anskaffe sig. Modsat vil lys på arbejdspladsen til en person med nedsat syn eller ved ekstrem lysfølsomhed pga. en diagnosticeret øjenlidelse ofte blive betalt via kommunens jobcenter eller via arbejdsgiver.

I tilfælde med ekstrem lysfølsomhed er det ofte en kombination af lysdæmpning, både ved det elektriske lys, dagslys og lyset fra pc'en, der skal forsøges. Her er det ofte ikke nok at skrue ned for lyset. Det kan tit afhjælpes med at fremstille specielle afdækkende filterbriller. Det er individuelt, om det skal være i et almindeligt brillestel, eller om det skal være et stel, der også udelukker lyset fra siderne og ovenfra kommende lys. Selve det at finde den rette fil-

terfarve og lysdæmpning kræver en individuel afprøvning. Det er ikke altid, at det gule filter 450 nm er det bedste valg, og i nogle tilfælde er der behov for mere end én filterbrille.

Der kan også tænkes på kontaktlinser ved lysfølsomhed. Bløde kontaktlinser kan farves i både filterfarver med lys-dæmpende effekt og med fast pupilhul. Er det en formfast linse, der bedst korrigerer

synfejlen, som ofte ved f.eks. irregulær cornea og ved keratoconus, kan der til nogle patienter med fordel kombineres med både den bløde linse med filterfarven inderst på cornea og den formfaste linse uden på. I andre tilfælde er en kombination af kontaktlinser og filterbrille en bedre løsning.

I cirka et par år har der været kontaktlinser på markedet med formfast center monteret i silikonehydrogel skørt (blød linse). Disse linser er for nogle patienter mere komfortable og har en lidt nemmere tilvænningsperiode end små formfaste cornea-linser. Men de nye kontaktlinser kan ikke tilpasses alle former for keratoconus. Igen må der en individuel afprøvning til.

I dag er det nemt at finde infor-

mation om diverse synshjælpemidler via internettet, samt information om hvor man skal henvende sig, når man har brug for specialviden. Men mange af patienterne med nedsat syn er i den målgruppe, der ikke benytter den slags informationsøgning, og hvis de ikke har pårørende til at hjælpe sig, er det fortsat vigtigt, at vi følger dem på rette vej ifølge den trebenede model med øjenlæge, optiker og synskonsulent.

Referencer: www.ofthalmolog.com ■

Kilder:

hjælpemiddelba-
sen.dk
Con-lens.dk
Sundhed.dk